

Sommer 1839, Julen 1841 & 1844

FAKTA

Dato:
Sommer 1839, Julen 1841 & 1844

Sidetal:
92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99

Dagbogens placering:
Thorvaldsens Museums arkiv,
inspektørens skrin, nr. 1

Ophavsmand/nøgleperson:
Christine Stampe

Generelle kommentarer:
Dette dokument er en del af det originale manuskript til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen. Afskriften af hele manuskriptet omfatter i alt 60 dele. Denne del er nr. 17.

OBS Dokumentet er også udgivet i Arkivet, Thorvaldsens Museum. Her findes den senest opdaterede udgave.

Læs mere om nærværende online-udgivelse i artiklen Manuskriptet til Christine Stampes erindringer om Thorvaldsen.

Omtalte personer:
Marie Alexandrine Bleschamp
Caroline Amalie
Christian 8.
Anatoly Demidov
Conrad Hinrich Donner
C.F. Holbech
Karl von Kolb
Ludwig 1.
Christian Daniel Rauch
Ludwig von Schwanthaler
Christine Stampe
Elise Stampe
Henrik Stampe
Holger Stampe-Charisius
Henrik Stampe (den yngre)
Just Mathias Thiele
Bertel Thorvaldsen
C.F. Wilckens
Christian Wulff
Henriette Wulff

RESUMÉ

Christine Stampes manus til sine erindringer om Thorvaldsen. Dette er 17. del af i alt 60.

TRANSSKRIFTION

- 92 -

[“]1838 den 17de Spr: ☒ Ankom jeg til Kiøbenhavn¹, Heele Vinteren Hengik med Besøg, og Visitter² hos Gamle og nye Venner, saa jeg ikke fik andet giort, end et Basrelief pendant³ til den Carita⁴ # som man har brugt af mine til fattig Blocken i Frue kirke, samt Begyndt paa Holbergs Byste⁵, men da Baronesse Stampe⁶ de første dage af Juni samme Aar⁷ kom og afhentede mig paa Landet, fremstod samme Byste, til August⁸, hvor jeg lod den bringe til Nysøe for i Landlig roe at fullende det, efter som jeg ved nærmere bekendtskab med Stedet, fandt, at der lod sig bedre Arbeide der en[d] som i Byen, hvor jeg dagligen forstyrredes deels af Visitter, og deels af Invitationer[.]

I Juli Maaned⁹ gjorde jeg en Reise med fammillen Stampe, til Hamborg og Altona, hvor min Ven Donner¹⁰, viste os megen høflighed, senere gjorde samme Sælskab en Reise til Helsingnør¹¹ hvor Etasraad Steinfeldt¹², raadte os

- 93 -

at besøge Kullen¹³ i Sver[i]g[e], han var selv saa artig at følge os derover paa en Baad, som vagtskibets Scheff havde sendt efter os, efter at have intaget forfriskninger, paa Vagtskibet Satte de os over til Helsingborg[.] der bleve vi modtaget, og vist serdeles megen Artighed af Byefogden¹⁴, som selv ledsagede os til Kullen hvor vi meget overaskedes[“].

- 94 -

Nogle dage før Juel¹⁵, hvor vi spiste hos Colb¹⁶ sammen, staaer jeg og glæder mig over en Tegningning [sic] som der hænger paa vægen af Thor, og siger til ham: [“]Hvem der havde en saadan Tegning af dem! [“] hvorpaa han smiler, og siger: [“]hvem ved, [“] [“]nu de skulle væl ikke have Een endnu? [“] [“]Netop forleden fandt jeg Een¹⁷ og tænkte paa dem, [“] men saa slog han sig paa Panden; [“]jeg Dumrian jeg vilde jo thie med det til Juleaften, [“] dog ude var det og ingen Roe fik han næste dag før jeg havde seet den, og oven i kiøbet fik den sat i Ramme og Glass, og hængt i min Stue i Rom, hvor den var min Skjøneste Prydelse opvakte almindelig Beundring især hos Kunstnerne[.] foruden den ha[vde] jeg et lille Medusa Hovede¹⁸, Copieret efter det berømte¹⁹ som Kongen af Bayern²⁰ kiøbte i Rom, dette havde Thorvaldsen Hugget i de første Aar han kom til Rom for at øve sig i at Arbeide i Marmor, det er et deiligt Arbeide, og meget

interessant fordi Thorv: har Selv aldeles hugget det; Her kunne jeg maaskee fortælle en lille Historie som ariveerede Da endeel Kunstnere ved et gilde, kom til at tale om de forskellige dygtige, og Rauch²¹ sagde deer: [“]ja det forstaaer sig Thorvaldsen er den første til at Componere og Modelere det kan man ikke nægte ham, men egentlig at hugge i Marmor, det kan du dog ikke,[”] hvor paa Thorvaldsen svarede: [“]ja da skal jeg vise dig jeg kan om jeg saa [sk]ulle bruge Tænderne til det -[”] og nu Lukkede han sig inde i 8 dage, og gjorde den Deilige bekiendte Byste af Alexander²².

–
Min Madonna tegnet af Thorvaldsen²³ har jeg altid holdt meget af, men Endnu en 14 dage før Thorvaldsens død²⁴ hvor han hielper mig at hænge nogle stykker op, og forandre dem efter som han synes de havde best Lys osv: saa opholder han sig foran mit favorit Stykke Tegnet af ham, og siger,[“]det er noget snavs det skulde De kaste bort,[”] jeg saa ganske forundret paa ham

- 95 -

og kunde ikke begribe hvad der gik af ham; dog nu mærkede jeg det endelig, og skiendte at han saaledes kunde ligge sig efter at fiske hos mig osv, dog jeg saa saa tydelig hvor det gjorde ham godt at jeg forsikkrede ham jeg ikke for tusende daler²⁵ gav det vek, og at det var mig det kiereste af alle mine Malerier og Tegninger; saaledes fortalte han mig saa ofte hvorledes, af de 2 Kristus'er støbt i Bronze²⁶, jeg havde faaet det beste Exemplar, det andet var sunket lidt i støbningen. han synes altid han gjorde ikke nok for mig, og derfor ud hævdede han altid dets værd, som han havde givet mig, og hvad han alt vilde give mig endnu, den kiere Ven og jeg haver dog de Tusende deilige Errindringer af ham[.]

Jeg kan ikke bare mig for atter at komme paa det Capitel, nemlig om hans Gierighed²⁷, som Mange troede han var; nogle fordi de blodt gik efter Rygtet, dog de fleeste fordi de ikke gav dem den Uleilighed at tænke.

Man fortalte f: e: x: ganske Almindelig i Kiøbenhavn, at han ved sin første Ankomst 1838²⁸ havde givet 1 Rbd²⁹ i drikkepænge til heele Manskabet,

Nu spørger jeg om det var mulig for Thorvaldsen at tænke paa drikkepænge den Dag, hvor heele Byen kom ham i Møde, og en hver ved, at han blev saa forvirret over all den Ære der vederfaredes ham (jeg vil haabe at man ikke har sent ham Regning derpaa lige som ved hans Begravelse³⁰, for tryken af Sange osv?) at han ikke engang mærkede at man havde spændt Hestene fra hans Vogn og at man trak ham, saa snart han var boesat paa Charlottenborg³¹ strømmede det ind med Bettlere³², og Thiele³³ lod Tienerne Sende alle slige til ham som han expederede[.] foresten har jeg seet Thorvaldsen give mangen En fleere Rigsdaler, hvor vi ville maaskee kuns have givet Marke³⁴. dog Thiele tog all sligt³⁵ paa sig og

er der feilet i henseende til Mandskabet paa Skibet saa er jeg hvis³⁶ paa Thiele gjerne tager skylden paa sig,

- 96 -

for min Part paastaaer jeg bare, at enten har Thorv: givet Anstændige drikkepænge, eller slet intet[.] det siste var jo ganske rimeligt da, som sagt, man vilde Skaane ham for alt muligt, og blodt for at være frie for vis[s]e ubehageligheder, som han slet ikke forstod sig paa, derfor gik Thorv's til Søes; ✕ jeg har haft tusende Leiligheder til at bemærke hvad jeg foroven paastod, fex Han blev bestormet, med Betlerbreve af alle mulige slags, og blandt andet var der en Mand³⁷ som meldte ham at have opkaldt sin Søn efter Thorv: og han vilde bede om lidt til Hielp til Skoelen, jeg raadte ham at sende en 20 rd³⁸, dog han sagde: [“]hvad kan det hielpe[?]”, og saa sendte han ham 50 rd. ✕ i Rom var der en dansk Mand, som trængte til Reisepænge, en hver gav noget, men Thorvaldsen meest, og da jeg just, efter at han havde givet sin deel, bragte ham nogle Pænge, som jeg skyldte ham, gav han dem strax til Holbeck³⁹, for at følge med de foregaaende; hans Papirer vil ogsaa vise hvor mange Kunstnere han har hiulpet med Laan, som han aldrig har ventet at faae noget af; I Rom saae jeg fleere deilige træk af Ham, hvorledes han gjorde godt, og gav fleere Hundrede Scudi⁴⁰, til forskiellige trængende, en Gierrig, køber heller ikke en Brodert pude for 10 rd, som han har Gudsvælsignelse af forud, naar det ikke var af Medynk, og den ligger endnu i hans Stue[.] en Gierrig laaner ikke i tusende viis ud, for heele sneese Aar uden at faae en Skilling i Rente, det gjorde han[.] da vi reiste til Rom gav han sin Tiener 100 Rd i drikke pænge; Da jeg sagde ham i Julen 1843.; [“]Nu maa de give Deres Tiener lidt drikkepænge[,]” spurgte han mig hvor meget, [“]o De maa give lidt ordentlig jeg tænker en 50 rd[.]” [“]nei lad os give ham 100 rd[,]” sagde Thorv: og var ganske glad og da Wil[c]ken[s]⁴¹ med forbauselse saae de mange Pænge; og han sagde mig da denne var gaaet ud, [“]det maae de huske mig paae at jeg giver ham hvert aar.[“] ✕

- 97 -

Man fortalte endnu, at han paa Nysøe skulde have givet 1 Rd i drikkepænge, efter at have ligget der i 3 Maaneder i rad, dog jeg kan forsikkre at dette aldrig er blevet sagt af mine folk, som alle tider have været meget fornøiet med Thorv. og holdt meget af ham, og om han en gang ogsaa har glemt at ligge drikkepænge saa vi[d]ste han jo han kom snart igien, jeg har selv seet at han fleere gange har givet dem 10, til 20rd af gangen; men jeg ved godt hvorfra disse Historier komme, det er reent ud digtet, og fortalt fra Huus til Huus af et par fammiller, som skiønt de i begyndelsen han kom hertil[,] kyssede ham paa Haanden siden, Museets udførelse Hadede Thorvaldsen, og da de ikke kunde skade ham paa anden maade, gjorde de det ved at fortælle slige jammerlige Historier,

som de selv deels digtede, og deel drømte dem til ☒

Og nu endelig, havde en Gierrig kiøbt, som han gjorde, Malerier for tusende, og Tusende, hvad han eiede havde han selv tient, at han ikke var gierrig bevi[d]ste at han lod sine Pænge staae, hvor han kuns fik 2 Procent af dem, [“]thi jeg Tiener dem ikke for at speculeere paa dem.[”] i de 6 Aar⁴² han var her har jeg seet en Mængde store Bestillinger til Ham, som han jo kunde have gjort med ligesom Schwandther⁴³ og saa mange andre, lade de Unge Mennesker arbeide, og see lidt til, der var snart tient uhyre Summer, der var den rige Russer Demidorf⁴⁴ som bestilte et monument af uhyre omfang[.] og saa var der ligeledes Lyciens Enke⁴⁵, denne siste vilde anvænde sin heele formue paa et Monument for sin Mand, jeg har endnu hendes Brev des angaaende, og hun beder bønlig Thorv: at gjøre hende den Tieneste at gjøre det, dog Thorv:

- 98 -

havde ingen Løst og afslog det[.] havde han været gierrig saa kunde han samle pænge i Tusendeviis i meget kort Tid, og hvad har han ikke gjort for Danmark; var han gierrig, saa havde han dog ikke gjort heele Kongelige fammille's Byster⁴⁶ i Marmor, for intet, (han fik ellers 400 Scudi for en Byste⁴⁷) han har Modeleret Droningens Statye⁴⁸, efter Bestilling af Kongen⁴⁹ den har han intet faaet for, og Christian d. 4de⁵⁰ samt Hercules⁵¹, ikke at tale om alt hvad der staaer i Fruekirke⁵², som han for sin umage ikke har taget en skilling for[.]

Bare de Kasser og inpakningen af hvad han med siste fregat⁵³ sendte kostede ham fleere tusende og saa ledes hver gang han haver sendt noget hiem, ☒ og der gik bestemt ikke en dag i Rom uden at Een eller Anden kom og plagede ham for Pænge, og fik dem ogsaa; thi han kunde ikke sige Nei; ☒ Jeg har aldrig i mit Liv kiendt nogen saa Schenerøs, og saa frie for Gierrighed som Thorvaldsen. Og er der nogen som han ikke har givet der kunde Vente det af ham, saa er det af unseelse, og beskedenhed det er jeg ganske overbevist om. ☒ jeg ved end ogsaa menesker som har stialet fra ham⁵⁴, og han har givet dem foræringer for at man ikke skulle troe dem skyldig. osv[.]

Gud give Værden kiendte Thorv: som jeg gjør: saa ville de maaskee ansee ham for det schenerøseste Menneske paa Jorden osv[.]

- 99 -

[siden er blank]

¹ Dvs. Thorvaldsens hjemkomst 17.9.1838. Se også emneordet herom.

² Det fremgår med al tydelighed af Kronologien, at Thorvaldsen i månederne umiddelbart efter sin hjemkomst til København 17.9.1838 var travlt beskæftiget med besøg. Han deltog således i over 25 selskabelige arrangementer i perioden 17.9.1838-16.2.1839.

³ Pendanten til det Caritas-relief, der nævnes i det følgende er Barnets skytsengel, jf. A596. Begge var en del af bestillingen til Vor Frue Kirke i København.

⁴ Dvs. Caritas, A598.

⁵ Dvs. Ludvig Holberg, A876.

⁶ Dvs. Christine Stampe.

⁷ Dvs. 4.6.1839, hvor Thorvaldsen ankom til herregården Nysø ved Præstø for første gang efter hjemkomsten 1838. Thorvaldsen boede imidlertid skiftevis på Nysø, Charlottenborg og i Rom frem til sin død 24.3.1844.

⁸ 16.8.1839 blev lermodellen til Ludvig Holberg afstøbt i gips, A876.

⁹ 28.6.1839 rejste Thorvaldsen fra Nysø til Altona med Christine Stampe, Elise Stampe og Henriette Wulff. Rejseselskabet ankom igen til København 3.7.1839.

¹⁰ Dvs. den dansk-tyske bankdirektør, storkøbmand, etatsråd og senere konferensråd Conrad Hinrich Donner.

¹¹ 9.7.1839 rejste Thorvaldsen fra København til Helsingør i selskab med Christine Stampe, Henrik Stampe, Henrik Stampe den yngre, Holger Stampe-Charisius og Elise Stampe, hvor de mødte søskendeparret Christian Wulff og Henriette Wulff. Rejseselskabet vendte tilbage til København 11.7.1839.

¹² Dvs. den danske borgmester af Helsingør Jacob August Stenfeldt (1783-1858).

¹³ Dvs. det lange forbjerg mellem Øresund og Skälderviken i det nordvestlige Skåne.

¹⁴ Højest sandsynlig den svenske borgmester i Helsingborg, Håkan Lundberg (1795-1849), der omtales i avisartikler om besøget, se 9.7.1839.

Rigmor Stampe, op. cit., p. 29, skriver, at byfogdens efternavn var Troyel. Men der må være tale om en misforståelse, da navnet ikke figurerer i Christine Stampes originalmanus.

¹⁵ Dvs. julen 1841. Se evt. også emneordet Jul.

¹⁶ Dvs. den tyske handelsmand, bankier og konsul Karl von Kolb.

¹⁷ Dvs. Maria med Jesus og Johannes, NysøG.

¹⁸ Det vides ikke, om værket stadig befinder sig på Nysø. Se evt. Forsvundne værker af Thorvaldsen.

¹⁹ Det såkaldte Medusa Rondanini-hoved (4.-3. årh. f.Kr.), som Ludvig 1. erhvervede sig i Rom i 1814. Skulpturen er i dag udstillet i Glyptoteket i München.

²⁰ Dvs. den tyske konge af Bayern Ludwig 1.

²¹ Dvs. den tyske billedhugger Christian Daniel Rauch.

²² Dvs. antagelig Alexander 1., A883.

Om Thorvaldsens evner som marmorhugger, se evt. emneordet herom.

²³ Dvs. Maria med Jesus og Johannes, NysøG.

²⁴ Thorvaldsen døde 24.3.1844 kl. 18.11 i Det Kongelige Teater.

²⁵ Dvs. navnet på en større sølvmønt, som udmøntedes i Danmark. For møntenheder og valuta på Thorvaldsens tid, se referenceartiklen Møntenheder.

²⁶ Kristus, jf. A82, i bronze findes ikke længere på Nysø.

²⁷ Se evt. emneordet herom.

²⁸ Thorvaldsen kom til København 17.9.1838. Se også emneordet herom

²⁹ Dvs. rigsbankdaler. For møntenheder og valuta på Thorvaldsens tid, se referenceartiklen Møntenheder.

³⁰ 30.3.1844 blev Thorvaldsen bisat i Vor Frue Kirke, København. Se evt. referenceartikel Thorvaldsens bisættelse.

³¹ 17.9.1838-24.3.1844 havde Thorvaldsen sin professorbolig på Charlottenborg.

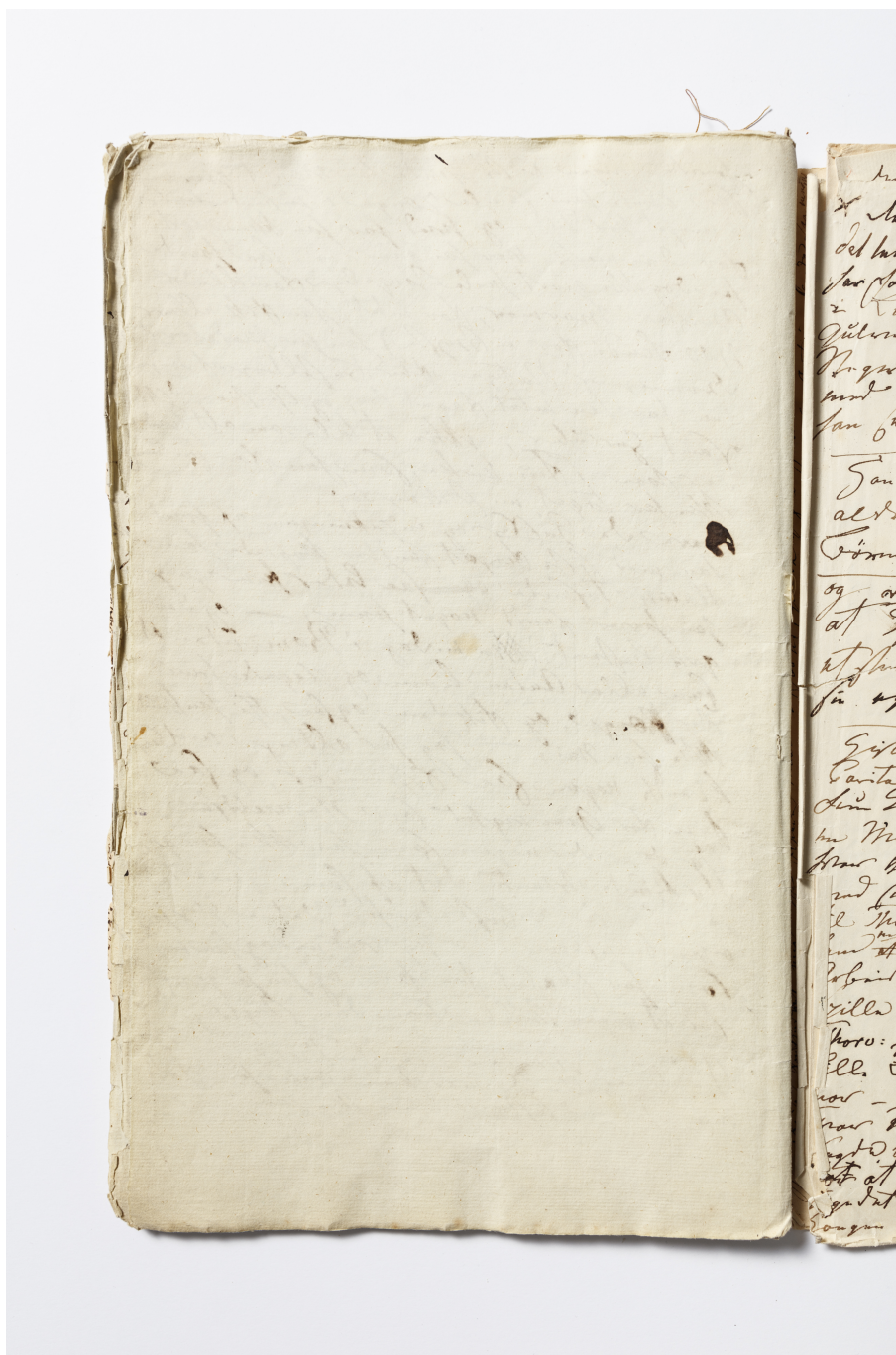
³² Mange opsøgte Thorvaldsen i hans senere år for at bede om økonomisk hjælp. Se evt. emneordet herom.

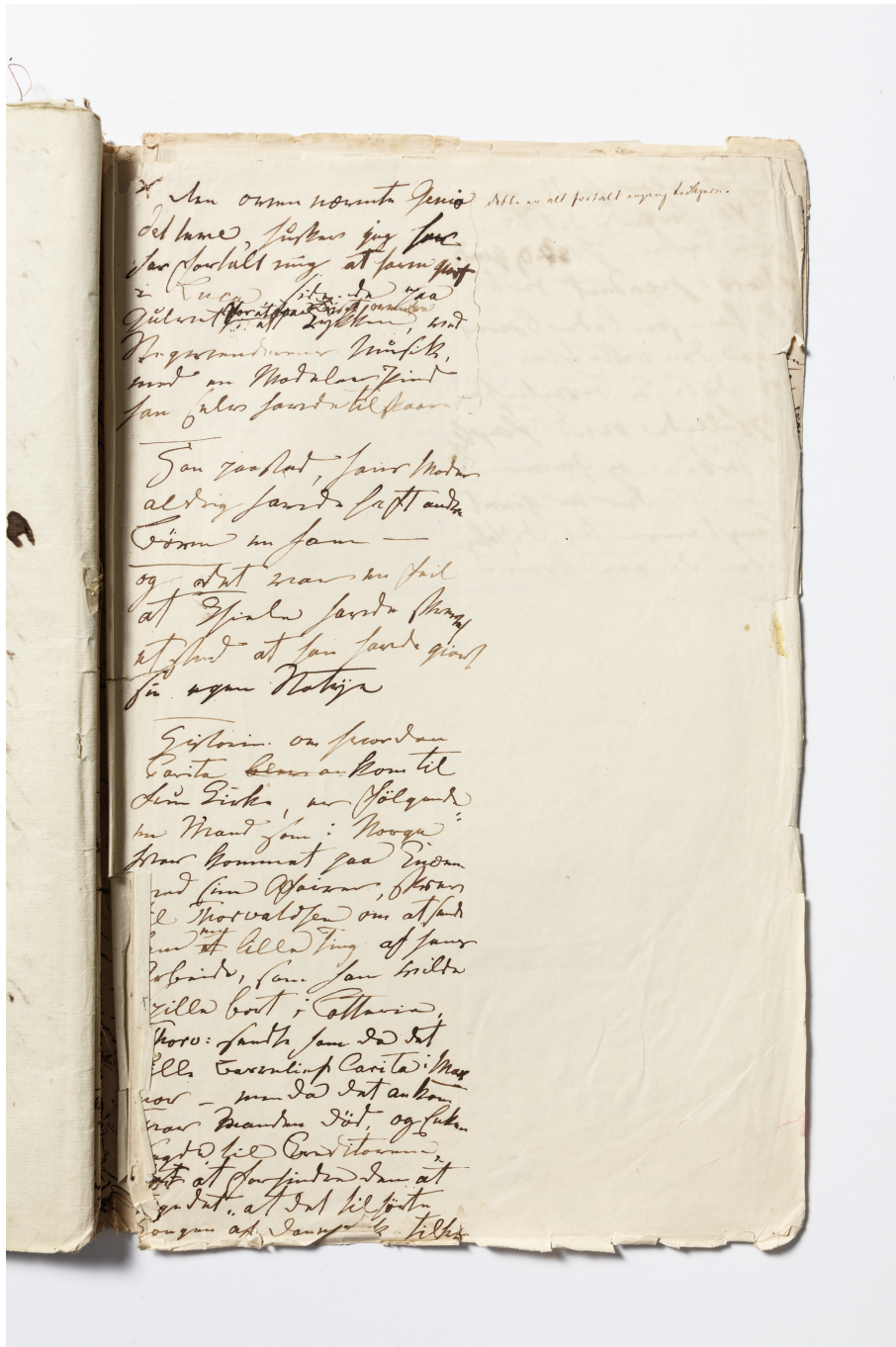
³³ Dvs. den danske forfatter, sekretær, museumsmand og bibliotekar Just Mathias Thiele.

- ³⁴ Dvs. navnet på en større dansk mønt. For møntenheder og valuta på Thorvaldsens tid, se referenceartiklen Møntenheder.
- ³⁵ Dvs. saadan eller saaledes, jf. slig i Ordbog over det danske Sprog.
- ³⁶ Dvs. vis.
- ³⁷ Denne mand er p.t. uidentificeret.
- ³⁸ Dvs. rigsdaler. For møntenheder og valuta på Thorvaldsens tid, se referenceartiklen Møntenheder.
- ³⁹ Dvs. den danske billedhugger C.F. Holbech.
- ⁴⁰ Dvs. en italienske møntenhed.
- ⁴¹ Dvs. den danske kammertjener og kustode C.F. Wilckens.
- ⁴² 4.6.1839 ankom Thorvaldsen til herregården Nysø ved Præstø for første gang efter hjemkomsten 1838. Thorvaldsen boede imidlertid skiftevis på Nysø, Charlottenborg og i Rom frem til sin død 24.3.1844.
- ⁴³ Dvs. den tyske billedhugger Ludwig von Schwanthaler. Schwanthaler var elev i Thorvaldsens værksted 1826-1827 og assisterende billedhugger 1832-1834. Se evt. også referenceartikel Thorvaldsens assistenter samt emneordet herom.
- ⁴⁴ Dvs. den russiske fyrste, mæcen og mineejer Anatoly Demidov.
- ⁴⁵ Dvs. Marie Alexandrine Bleschamp, som var gift med den franske politiker Lucien Bonaparte. Bleschamp henvendte sig i 1840 til Thorvaldsen angående et monument over hendes afdøde mand, jf. brev af 1.10.1840 fra Marie Alexandrine Bleschamp til Thorvaldsen.
- ⁴⁶ Denne bestilling fremgår af brev af 14.11.1819 fra Christian 8. til Thorvaldsen. Hele den kongelige familie blev modelleret, jf. Thorvaldsen-kronologien: Frederik 6., A859, Marie Sophie Frederikke, A860, Caroline, A857 og Vilhelmine, A194. På Christian 8.s opfordring modellerede Thorvaldsen ligeledes Frederik (7.), A199, Caroline Amalie, A716, A754 og A198 samt Christian (8.) Frederik, A197 og A753. Se mere i referenceartikel Bestillingen til den danske kongefamilie og under emneordet herom.
- ⁴⁷ Se andre priseeksempler under emneordet herom.
- ⁴⁸ Dvs. Caroline Amalie, A164.
- ⁴⁹ Dvs. den danske kong Christian 8.
- ⁵⁰ Dvs. Christian 4., A152.
- ⁵¹ Dvs. Thorvaldsens kolossalstatue Herkules, A14.
- ⁵² Se mere herom i referenceartikel Bestillingen til Vor Frue Kirke.
- ⁵³ Christine Stampe henviser antagelig til hjemsendelsen af Thorvaldsens kunst i 1842, hvor 120, skulpturer og relieffer, kobberstikker, tegninger, mønter, gemmer, antikke vaser, antikke fragmenter, malerier, bøger blev transporteret fra Livorno til København med fregatten Thetis.
- ⁵⁴ Baronesse Christine Stampe henviser antagelig til en episode i Rom 19.2.1829 (antagelig 24.2.1829-28.2.1829), hvor C.H. Lorenzen blev beskyldt for at have stjålet fra Thorvaldsens samling af medaljer. Hele miseren blev ordnet i mindelighed ved, at Lorenzen forpligtigede sig til at erstatte de manglende mønter. Under et besøg hos Carsten Hauch 14.7.1839 forærede Thorvaldsen samtlige tilstedeværende, herunder også Lorenzen, en ring. Thorvaldsen mente, at det ville "Gavne [Lorenzen] hvis Rygte havde l[idt]", jf. nærværende originalmanuskript, p. 4.

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

X. Men omme vorante Jesus Alle er all forstalt en gang d. 1782
del hane, forlæs sig for
jeg forstalt mig at forstalt
i Ruse, ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
Gibent ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
Norgesmanden ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
med en Modeler ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
han gles forstalt til faant

Jen gles forstalt, Jens Moten
aldrig forstalt ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
Gömmen i Jan
og det naar en forstalt
at Gles forstalt ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
at forstalt at han forstalt ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
for egen Moten

Historie om hvordan
Carita kom til
den Tiske, en Følger
en Mand i Norge
Hans Kommet paa Ensom
med sin Waizen, forstalt
il Moten forstalt om at forstalt
il alle Ting af hans
forstalt, forstalt Jan milte
vilde boet i Cottaria
Hans forstalt Jan id det
ille Carita i Carita: ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
forstalt - men id det ankom
forstalt Manden idet, og forstalt
forstalt il Carita: ^{den 12. Dec} ~~den 12. Dec~~
forstalt at forstalt den at
forstalt, at det id forstalt
forstalt at Jan forstalt tilstalt